

Almanacka

För Året

Efter Frälsers
CHRISTI Födelse

I 787.

ZILGÖTHEBORG'S Horizont,
Eller 57 grad 42 min. Pol-högd, och $24\frac{1}{5}$ tids-
min. Meridian-skilnad Väster om Stock-
holms Observatorium.

Efter KONGL. MAJ:TS Nådigste Stad-
gande, utgifwen

Af Den Wetenstaps Academie.

Måns. förm.	Sol.-förm.	Sol.-förm.	Måns. förm.
d. 3 Jan.	d. 19 Jan.	d. 15 Jun.	d. 24 Dec.

Stockholm, Tryckt hos PER. HESSEBERG.

Exemplaret säljes hafstadt och skurit för i Skilling.

Fortsättning af framl. Professoren och Ridd.
Wallerii belönte Swar uppå Rgl. Vet.
Academiens Fråga, angående Åker-jord-
arternas skiljemärken, samt deras för-
bättring genom tjenlig Jord-bland-
ning *).

Lera, som i anseende till färgen, hvilken hon
mås upptagen åger, fallas Blå-Lera, finnes ej
gårna i dagen, utan öfverhöld med Mylla,
Torf eller Sand. Där hon finnes blottad, kan
hon ej nyttjas till Åker, innan hon blifvit väl
vädrad och torrfad, hvareigenom hon förlorar sin
färg, samt den städliga syran, som hon rå inne-
hiller. Med tiden kan hon dock bringas till god
Åker-jord; hon får då en grå eller grå-blå färg
och fallas Grå-Lera. Eller Lera består af ett
ganska fint, lent och slippigt Jord-åmne, tätt
sammanpackat, men är ej aldeles af lika beska-
fenshet på alla ställen; somligstades består hon af
finare och nästan oshunliga Jord-partiklar, som

lau-

*) Se det föregående i förslede års Almanacka till Göthe-
holms Horizont.

länge stå i vatten inblandade innan de sjunka;
Somligstades af gröfre, som snart sjunka; De
förre hårdna icke så fort, men starkare i torrka
åt de senare. Blot är Leran ganska seg, så at
då Kreaturen sätta på henne, fastna Götterne och
kunna ej utan möda uppdragas. Då hon tages
blot i handen, befinnes å ven, hurn envist hon
fester sig vid fingrarne, och härav fallas hon ock-
så af somlige Blåb-Lera. Hon söndersmälts
väl något uti stark e långvarig torrka, men
mer i kolden, sedan vatnet blifvit infruset och
jord-åmnen derigenom något fullde. Eller Lera åger
den fördelagtiga egenskapen, att till sig draga och sam-
la både Vatten och Fettia, samt dem längst af alla
jord-arter qvarhålla, släppande dem, för sin tät-
hets skull, ej igenom sig nederåt, så framt icke
hon blifvit förut alveles uppblott och sönder-
smält, utan endast genom utdunstning uppåt, till
en synnerlig fördel för Sådes-rötterna. Härav
fallar Landtmän eu väl brukad och djup Ler-Åker för
Stark-Jord. I torrka hårdnar, samt spricker
och remnar Leran-hårs och tvårs, mer och mer,
allt soia torrfau längre eller starkare varar, och
helswa Leran är med andra åmnen blandad. Af
alla hårdnande fallas hon ock Hård-Lera. Hon,

finnes måst på låg-ländig mark, och ligger underfundom nog djupt. Ger mycket och färnfull Söd, då hon blifwer väl brukad och ansad.

Af annan beskaffenhet är den ned åt Södra Draterna fallade Hvit-Leran, hvilken låge är i backar och grund jord. Den fräser alldelens intet med syror, är mjölig, lik en lös Krit-jord, och färgar fingrarna, då hon handteras, dock mer eller mindre, allt som hon är mer eller mindre blandad, hvaraf hon också fallas Hvit-mo, och försiktigstadies Ralp-mo, emedan hon kan brukas i hålet för halk till öfverstrykning. Büt äger hon någon smidighet och seghet; men torrfad förlorar hon snart alltsammans; är fördenskull ej synnerligt tjenlig till Åker-jord. Hon kommer mycket nära Mo-Leran, hvilken dock icke härdnar i torrlå.

Då Leran finnes blandad med Mylla, fallas hon Ler-Mylla, som utgör de bördigaste Åkrar, och deraföre fallas Åker-Lera. Hon är af åtförflig slag, i anseende till skihäftig proportion bland de nämnde ämnena, hvilken lätt kan finnas, då denna Åker-jord väl söndersmältes i vatten, hvarefter Leran först slunker och Myllan står osavampu. Antingen den inblandade Myllan är

åt af Kärr-Mylla, eller, som vanligast är, af annan Mylla, gör ej synnerlig skillnad i Åker-jorden. Man kan indela Ler-Myllan i tvåne sortter.

Stark eller Hård Ler-Mylla fallas den, i hvilken Leran är rådande och utgör mer än $\frac{3}{4}$ delar. Hon är något högländig, hälst vid sluttningen af nägränsande högder eller bredvid dem, underbåddad, underfundom med Lera och Mårgel siccivis, underfundom med ren Lera. Hon är af grå färg, då hon är torr, men våt liknar hon nog Leran, men med svartblå färg, och äger de mästa egenskaper lika med den nys beskrifna Grål-Leran; men skiller sig deruti, att hon uppblöts af vatten sväller något mer och får ej den seghet, som ren Leran tillkommer, utan sönderdelas snart, när hon gruggas inellan fingrarna, då hon på slutet får utseende som en grof muh. Af långsam torrfä blifwer hon ganska hård, med stora och djupa renmor, hvarit den af våta uppsvälde, men i torrfan sig krympande Myllan mycket bräger, som med Leran dräger sig sycke och klimpvis tillsammans, hvaraf renmorne uppkomma. Af ökad och långvarig torrfä blir hon mör och smälas ändteigen efters hand sänder, sedan hon förlorat all bindande kraft, hbt hon blir sin och damig.

mig. Detsamma sker fortare om vintern af det
inbländade isfrusna och således utsprängande Batt-
net, hvarigenom Jord-partiklarne fälijas. Här-
af konimer, att starka frostnätter den tid, då Åkren
skall trådas om våren, göra lätt bruk. Bägge
dese omständigheter gå bättre och fortare med Ler-
myllan, som åger mindre tåthet och seghet, än
med Grå-Leran. När Ler-myllan väl hårdnat
förlå ej två eller tre rågnskur till dess uppböldan-
de, hvilkas watten snart nedflyta i remmorna,
utan fördras hela dagens rågnande innan hon
reder sig. Innehåller somligstädes någon fin sand,
samt flappur vid näsigränsande högder. Af dessa
omständigheter sinner man lätt, huru noga man
sår passa på tiden till förning i denna jord, då hon
fått tillräcklig mäst. Hon är i sig helsel en stark-
jord, och uthårdar torrfan längre än någon annan,
emedan mästen länge qvarhållas, under den
hårnade ytan. Hon gifver, då hon rått skötes,
ympog och kärnfull Såd.

Lös Ler-mylla, los Åker-jord fallas den,
i hvilken Myllan är rådande, eller utgör vid pass
hälften. Denna ligger alltid lägre än den förra,
och åger väl ännu någon smidighet och slippri-
get, då hon är uppböldt, men nog mindre än den
här

hårla Ler-myllan. Åger föga inbländad sand
och merändels ingen flappur. Hårdnar väl nä-
inbländade myllan förminkar hårdheten, hvaraf
hon och är mer lättbrukad och mäsr, och kan be-
qväntigen understundom föras, då den hårla Ler-
Myllan, fastän bredvid liggande, icke kan föras.
Vit, gungad mellan fingrarne, sänder siallas hon
samt, och myss efter, sedan hon blifvit förd, kan
hon af förening blixt kofor, falla dess kofor gärna
af sig helslva sänder, efter ett bra rågnskur, af
hvilket myllan uppsivåller, åfven af föld i fina
törningar eller stifvor. Af samma orsak hårla
Ler-mylla, då hon torr släppes i
watten, sänder siallas hastigt med något spröttande,
är mindre uthårdande emot stark torrfan, än den
förra, och i följe deraf något sviftsammare; men
af gynnande väderlet är denna Åker-jord ibland
de bördigaste att råkna, och gifver åfven så kärn-
full Såd, som den starka Ler-myllan.

Sandblandad Lera, eller Sand-Lera fallas den, i
hvilke Sanden i åtskillig proportion är blandad med Ler-a,
det så att Sanden väl når till en tredjedel mera emot Ler-
an. Merändels hy er och denna jord någon Dio-jord in-
blandad i s mæche, den som ligger på högder och bergshus
Ler,

tar, hvarsöre och denre ofta förefinnes under det mera oftmållna namnet Skogs-jord. Hon ligger mest ofta höglänt, eller vid backar, är grund och sem oftast på något under jorden sitt sträckande hårg, eller på Sand botten. Somligstas des torde hon ofta finnas något sanf, i synnerhet i Skärgårdarne. Det är ingen svårighet att finna, huru mycket Sand Lera häller, alltsäckl hon väl torrfod hällas mot Solen, då Sanden med ögonen kan sejas, eller då hon väl sondersmältes i vattn, så att hon blir helt tunn, då Sanden straxt sjunker. De som förstå fäming, huru den fall anfallas, komma här och säkra sig fort att seilia Sand och Lera åt. Allt som denna jord äger mer eller mindre iblandning af Sand, äger hon ofta mer eller mindre Lerans egenskaper i smidighet och seahet, i väta samt hårdnände och remmende i torfa. Ju mer sand hon innehäller, destiner lättbrufad är hon, och dess före har en del fått rum ibland de jordarter, som Sandmannen kallar Lätt-jord. Hon är en svifsam jord i stark torrfod, i anseende så väl till dess läge på högländig mark, som i synnerhet i anseende til den bränande Sanden, och dess nämnde underbeddning. Sädden, som växer i denna jordnon är grann, och äger soga färna.

Hit hörer ofta den så kallade Rö-Lera, hvilken emot Solen har en rödaktig skymtande färg, af den gräfre likhändade brunagthja golf-sand. Den finnes på de orter, där sanden sjunderas och backar åro i närsden. Man ofta hända, att något järnhaltigt i denna Rödlera kan vara hattvarande. Vist är det, att den är mer bränande och mindre hårdig, än den Sandlerun, som är af ljusare färg.

Fortsättning nästa år

W